

A létminimum védelme és az újabb gyakorlat

1. Az első döntés, amelyről meg kell emlékeznünk, a kir. Kúria jogegységi tanácsának 83. sz. jogegységi döntvénye. A döntvényről előző számunkban már beszámoltunk. Ez a döntvény kimondja, hogy a hitbizományi bíróság által biztosított létminimum lefoglalása csak a hitbizományi birtokos és a vele szemben tartásra jogosultak létfenntartásának határain belül lehetséges és ezeket a határokat a hitbizományi bíróság állapítja meg. Hogy azonban e döntvény jelentősége túlmegy a speciális hitbizományi jog keretein, nyomban felismerhető, mihelyt az indokolást áttanulmányozzuk. Az indokolás a kérdések gyökeréig visszanyúlóan, impozánsan felépítve, meggyőző erővel vezeti le azt a jogtételt, hogy a hitbizományi birtokos hitelezői nem nyerhetnek fedezetet a hitbizományi birtokos részére megállapított tartásból annyiban, amennyiben az magának a hitbizományi birtokosnak, valamint azoknak eltartására szükséges, kik mint családtagok a tartási összeg megállapításánál számításba vétetnek. Az indokolás kiinduló pontja az az igen érdekes tétel, hogy a végrehajtás alóli mentességeket a Vht. és a Vhn., valamint az ezeket kiegészítő törvények és rendeletek nem szabályozzák kimerítően. Ezt a tételt eddig is így fogta fel a bírói gyakorlat, aminek legeklektánsabb példája: az ingatlan haszonvételére vezetett végrehajtásánál a végrehajtást szenvedőnek létminimum biztosítása. A következő fogalom, amellyel az indokolás operál, az elméletből van merítve és nyerte el az indokolásba való felvétellel a legmértékadóbb fórum részéről az elismerést. Ez a fogalom: a *rendeltetési javak* fogalma, amelyet *Beck Salamon* hasonló című előadása (Magyar Jogászegyleti Értekezések új folyam XIII. kötet 80. füzet) tudatosított a jogtudományban és amelyet e sorok írójának „A tartási rendeltetés védelme” című dolgozata (Jogtudományi Közlöny 1934. 242. és 257.) fejlesztett tovább. Az indokolás szerint végrehajtás alóli mentesség megállapításának alapjául szolgálhatnak különösen a magánjognak azok a szabályai, amelyek a meghatározott rendeltetéssel bíró követeléseknek és egyéb vagyontárgyaknak rendeltetésüktől való elvonását tiltják. Az idevágó írott jogszabályokon kívül idetartozik az a bírói gyakorlat is, amely tartási, baleseti járadékból eredő és hasonló természetű követelések lefoglalását tiltja ugyan-csak írott jogszabály nélkül. Minthogy az ezekből a szabályokból levonható következtetéseknek a hitbizományi jog speciális rendelkezései sem mondanak ellent, a jogegységi tanács arra a konklúzióra jutott, hogy a létminimum foglalásmentességét a hitbizományi jogban is érvényre kell emelni.

Mindezeket az elméleti tételeket csak helyeselnünk lehet, és természetesen csak akkor, ha gyakorlati alkalmazásukban nem sértenek védelemreméltó érdekeket. A jogegységi döntvény indokolásának vezető részében idézett határozatokból kitűnik, hogy a gyakorlatban nem is maga az alapelv, hanem a létminimum megszabásánál alkalmazandó mérték a vitás, és a bíróságok gyakorlata ingadozik egyrészt a rangszerű megélhetéshez szükséges összeg, másrészt az évi 2.000 pengő között, amit az egyik bíróság a foglaltsmentes alkalmazotti javadalmazásra vonatkozó jogszabályok analog alkalmazásával vesz irányadóul. Talán mégis az lenne a döntvény alkalmazásában a helyes irányelv, hogy az adósnak a hitelezők rovására nyújtott mentesség kivételes természetű szabály lévén, azt megszorítólag, a hitelezők érdekeinek szemmel tartásával kell értelmezni. Ennek az értelmezésnek nem állja útját az sem, hogy a döntvény indokolása a hitbizományi birtokos társadalmi állásának figyelembevételét is előírja. A döntvény szerint tekintetbe kell venni azt, ha a tartás a szabad vagyon jövedelméből kikerül.

II. Lényegileg azonos kérdés merült fel egy egészen más jogág körében: a védett birtokokra vonatkozó teherhatár rendezésénél. Több oly döntést ismerünk, amely a teherhatár rendezésénél súlyt helyez annak megállapítására, vajjon a gazdaadós és családja legszükségesebb életfenntartása biztosítva van-e. Így a budapesti kir. ítélőtábla P. XX. 10139/1936. sz. döntésével kimondja, hogy az új teherhatárt nem lehet csupán a forgalmi érték alapján megállapítani, hanem tekintettel kell arra lenni, hogy a gazdaadós és családja legszükségesebb életfenntartása is biztosítva legyen. A debreceni kir. ítélőtábla (P. III. 1633/1936.) szerint is vizsgálendő, hogy az ingatlan jövedelméből a kamatok és a védettségi szolgáltatások teljesíthetők-e anélkül, hogy a védett birtokos életfenntartását veszélyeztetnék. Ugyanezen kir. ítélőtábla egy másik határozata (P. III. 1786/1936.) igen érdekes és figyelemreméltó konstrukciót alkalmaz: a életfenntartási költségek azért veendőek figyelembe, mert a védett ingatlant kezelő birtokos munkaereje a jövedelem elérésében fontos tényező és így az ő fenntartásával járó költségeket termelési költségeknek kell tekinteni. Ha a védett birtokosnak és családtagjainak a földbirtokon kívül egyéb megélhetési forrásuk — az adott esetben gőzmalmuk — is van, úgy megélhetésük biztosítottnak mutatkozik és ennek folytán a védett ingatlan hozadéka a megélhetésre szükséges összegekkel nem terhelhető meg (pécsi kir. ítélőtábla I. 1292/1936.).

III. Végezetül — egészen röviden — egynéhány újabb keletű döntés, amelyek ugyancsak a tartási vagy tartásjellegű követelések privilegizált jogi helyzetéből indulnak ki: Életjáradék, tartás leszállítása csak az ítélet utáni időponttól kezdve, nehogy

a korábbi leszállítás a tartásra jogosultat aránytalanul sújtsa. (P. I. 2774/1935., J. H. 1935. 1060.; hasonló döntés: P. I. 2923/1935., J. H. 1935. 1078.). Tartásdíjnál a visszafelé lejárt részletek maximálisan a kereset beadását fél évről megelőzően ítélték meg, ha csak a perindítást elháríthatatlan akadályok nem gátolták. (P. III. 1469/1936. J. H. 1936. 842.) A bal-eseti kártérítési követelés tartásjellegű lévén, nem ruházható át. (P. VII. 1752/1935. J. H. 1935. 113.) A kártérítési követelésnél is figyelembe jön esetleg az, hogy a károsító létfentartása biztosítva legyen. (P. V. 4242/1935., J. H. 1936. 32.) Iparnak kiskorú unoka által való folytatásánál is szerepe van annak, hogy a kiskorú unoka ellátott-e. (1936: VII. t.-c. 3. §. és 30600/1936. Ip. M. sz. rendelet 6. §.).

Dr. Vági József.

A folytatólagos életbiztosítási díjak felszólításának kérdése a gyakorlat szemszögéből.

Dr. Haraszti György, a Polgári Jog mult számában megjelent cikkében feltárta a kir. Kúria Jogegységi Tanácsa elé kerülő kérdésnek jogi természetét és rámutatott mindazon jogi érvekre, melyek a szembenálló két álláspont mellett és ellen szólnak. Szükséges azonban az eldöntésre kerülő kérdésnek néhány *gyakorlati* vonatkozására utalni, mert ezeknek figyelembevétele nélkül a kérdés nem dönthető el megnyugtató módon. A bíróságnak az élet gyakorlati követelményeit a jogi normákon túlmenően is figyelembe kell venni ott, ahol az ellentétes jogi álláspontok mindegyike mellett súlyosan latbaeső érvek szólnak. *Ilyenkor feltétlenül az a jogi felfogás fogadandó el helyesnek, amely a jogszabály alapját képező életviszonyt gyakorlati szempontból megfelelőbben szabályozza, mely mellett tehát a szabályozott érdek zavartalan és surlódásmentes érvényesülést harcol.*

A kir. Kúria polgári VII. számú tanácsa életbiztosítási perekben hozott ítéleteiben a folytatólagos életbiztosítási díj fizetése egyszerű elmulasztásának 1930 óta következetesen feltétlen szerződésbontó hatályt tulajdonít. A kir. Kúria ítéleteiben érvényre juttatott fenti álláspontja gyakorlati szempontból helyesnek bizonyult. *A késedelembe esett felek részére ajánlott felszólító levelek kiküldése nagyarányú megterhelést és költséget jelentene úgy a felek, mint a biztosítótársaságok szempontjából.*

Lényeges költséget okozna elsősorban az 1927: X. tc. 5. §-ában előírt módon kiküldött ajánlott levél portóköltsége. Hozzájárul ehhez az a körülmény még, hogy társaságaink egy része épen, hogy az éven aluli részletek érvényesítése tekintetében fennálló felszólítási kötelezettség folytán adódó költségtől a feleket megkímélje, az 1927. évi X. t.-c. 2. §-a által adott lehetőséggel *a biztosítási időszakot ált. feltételeiben a kis tőkeösszegű biztosításoknál egy hónapban állapította meg.* Ha most már a feleket a folytatólagos